

Finansdepartementet
fi.remissvar@regeringskansliet.se

Yttrande över betänkandet Staten och betalningarna (SOU 2023:16)

(Fi2023/01259)

Tandvårds- och läkemedelsförmånsverket (TLV) har beretts möjlighet att lämna synpunkter på remiss av SOU 2023:16 Staten och betalningarna. TLV gör detta utifrån sitt uppdrag att följa och utvärdera apoteks- och tandvårdsmarknaderna i Sverige.

TLV ser positivt på utredningens strävan att säkerställa tillgången på läkemedel och tandvård. Däremot anser TLV att det krävs mer ingående konsekvensanalyser av många av utredningens förslag innan de genomförs. Läkemedel och tandvård är viktiga, ofta livsnödvändiga delar av vårt samhälle. Således är det av vikt att fysiska betalningsmedel går att använda för att få tillgång till dessa, både för individer som saknar digitala betalningsmöjligheter och i fall av fredstida krissituationer, höjd beredskap eller ytterst krig. Samtidigt bör inte åtgärder för att säkra dessa möjligheter få otillbörliga negativa konsekvenser för tillgång eller priser.

TLV:s synpunkter i korthet

TLV stödjer

- Strävan att säkerställa tillgången på läkemedel och tandvård för individer som saknar digitala betalningsmöjligheter och i fall av fredstida krissituationer, höjd beredskap eller ytterst krig.
- Förslagen, så som garantier, som möjliggör för apotek och tandvårdsmottagningar att hantera betalningar även när ordinarie betalningsmöjligheter är ur funktion.

TLV anser att mer ingående konsekvensanalyser behöver göras innan förslagen genomförs. Konsekvensanalyserna bör fokusera på

- Kostnaderna för apotek och tandvårdsmottagningar att leva upp till kontanthanteringskraven, särskilt för glesbygdsapotek och små tandvårdsmottagningar.
- Konkurrenspåverkan på apoteks- och tandvårdsmarknaderna.
- Hur betalningssäkerheten interagerar med el- och IT-säkerheten, speciellt avseende receptbelagda läkemedel.
- Apoteksombudens roll och krav.
- Kravspecifikationerna kring kontanthantering, exempelvis maxbelopp samt mynt- och växelkrav

När konsekvenserna har analyserats bör förslagen ses över utifrån detta så att negativa konsekvenser för tillgång eller priser kan undvikas.

TANDVÅRDS- OCH LÄKEMEDELSFÖRMÅNSVERKET

Box 22520 [Fleminggatan 14], 104 22 Stockholm

Telefon: 08 568 420 50, registrator@tlv.se, www.tlv.se

Org. nr 202100-5364

Tandvårdsverksamhet (se främst 1.1 och 13.7)

TLV följer och utvärderar den svenska tandvårdsmarknaden. Vad gäller tandvården kan TLV konstatera att utredningen saknar konsekvensanalys av de förslag den lyfter fram för den denna marknad. Det saknas till exempel en undersökning av hur stor andel av Sveriges tandvårdskliniker som idag tar kontant betalning och hur ett lagkrav om kontantbetalning skulle påverka tandvårdsmarknaden.

TLV för ingen statistik över tandvårdens betalningslösningar. Majoriteten av tandvårdsklinikerna är dock små, där tidigare studier visat att medianmottagningen har ca 5 anställda och tar emot ca 5 miljoner i patientbetalningar per år. Kostnaden för mindre kliniker att tvingas ta emot kontanter skulle kunna bli betydande.

Innan förslaget verkställs behövs en analys av hur det påverkar tillgången och priserna på tandvårdsmarknaden. Om kostnaderna för kontanthantering får ett antal mindre mottagningar att stänga kan detta leda till sämre tillgänglighet och högre priser. Konkurrenssituationen på den svenska tandvårdsmarknaden är även sådan att majoriteten av alla eventuella kostnadsökningar kommer att falla på patienten eller skattebetalarna.

Apoteksverksamhet (se främst 1.9 och 13.8.7)

TLV följer och utvärderar löpande apoteksmarknadens utveckling, öppenvårdsapotekens ekonomiska förutsättningar och tillgänglighet till läkemedel och apoteksservice. TLV fastställer handelsmarginalen som ersättning till öppenvårdsapoteken. TLV gör då en sammanvägd bedömning av öppenvårdsapotekens ekonomiska behov genom att se till helheten i verksamheten, det vill säga TLV tar även hänsyn till försäljning av läkemedel utanför förmånerna, receptfria läkemedel, liksom försäljning av andra varor, så kallade handelsvaror.

Mot bakgrund av den helhetsbedömning som TLV gör bedömer vi att det i utredningens förslag saknas en heltäckande konsekvensutredning för apoteksbranschen. TLV bedömer att kostnaderna för apoteken att förbereda sig, utbilda och träna personal för alternativ betalningshantering inte fullt ut har adresserats. Om andra företag inom fysisk detaljhandel, som har möjlighet att sälja del av sortimentet med receptfria läkemedel, handelsvaror och andra närliggande varor, inte har kravet att hantera fysiska betalningsmedel kan detta utgöra en snedvridning av konkurrensen.

Vidare kan konstateras att om det föreligger störningar i elförsörjning och/eller elektroniska kommunikationer kommer flera funktioner, som till exempel hantering av elektroniska recept, skapa stora problem i hanteringen för apotek. Således krävs det ett helhetsgrepp kring apotekens el- och IT-säkerhet för att säkra läkemedelsförsörjningen under kris- och krig.

Utöver detta finns det ett antal olika aspekter av utredningens förslag som behöver ses över innan de genomförs. TLV anser att det är av yttersta vikt att regelverken är mycket tydliga

och att det framgår när eventuella garantier eller möjlighet att frångå regelverk kring kassahantering m. m. för apotek kan bli aktuella. Vidare bedömer TLV att säkerhetsrisker och associerade kostnader med att hantera kontanter vid normaltillfälle, kris och höjd beredskap inte, såvitt TLV har haft möjlighet att ta del av, har adresserats i tillräcklig omfattning. Även apoteksombudens roll och krav behöver fastställas.

Det är även av stor vikt att tydliggöra vilka skyldigheter apoteksaktörer har vad det gäller fysiska betalningar. Det kan till exempel gälla hur stora valörer som kan accepteras i förhållande till vad som ska betalas och hur stora möjligheter till växel som bör ges. TLV anser att det är centralt att fastställa regelverk för betalningar och att dessa specificeras så att individuella aktörer lätt kan förstå sina skyldigheter. TLV anser att det är oklart om det maxbelopp som nämns i utredningen, det vill säga 0,25 prisbasbelopp liksom högst 50 mynt för en enskild avgiftstransaktion, även gäller för fysiska apotek. Därtill anser TLV att dessa gränser är baserade på otillräcklig konsekvensanalys.

TLV anser att det finns anledning till vidare utredning av ett antal viktiga aspekter innan förslagen genomförs. Dessa inkluderar apotekens kostnader, behovet av ett helhetsgrepp kring apotekens el- och IT-säkerhet, betalnings- och garantiregelverket, kontanthanteringens säkerhetsrisker och apoteksombudens roll. I ljuset av kostnaderna associerade med detta förslag innebär det att apotekens ersättningar och tandvårdens priser kommer att behöva höjas. TLV uppskattar dock att värdet av möjligheten till fysiska betalningar överstiger dessa potentiella kostnadsökningar.

Beslut om detta yttrande har fattats av generaldirektören Agneta Karlsson. Föredragande har varit analytikern Eva Stavenberg. I den slutliga handläggningen har även analytikern Carl Björvang, seniora analytikern Mikael Moutakis, juristen Catherine Bäckvall, enhetschefen Gunilla Rönnholm och chefsjuristen Hanna Abrahamsson deltagit.

Agneta Karlsson

Eva Stavenberg